

האדונית והרוכל – תקציר

הסיפור מורכב משתי דמויות בלבד - רוכל יהודי בשם יוסף מסתובב בדרכים, ואדונית-ערפדית נוצרייה בשם הליני מתגוררת לבדה ביער וניזונה כנראה מדם בעליה הקודמים.

מקום התרחשות הסיפור בבית בודד ביער, שאין לדעת היכן הוא, ואין לדעת באיזה זמן מן הזמנים הוא עמד ביער. זהו סיפור אימה עם יסודות בידיוניים. זו היא גם **אלגוריה** מצמררת שכתב עגנון על העם היהודי, יחסיו עם הגויים בתקופות שונות בהיסטוריה, וקיומו הבעייתי בגלות, קיום בצל הסכנה.

מערכת היחסים בין הדמויות מבוססת אינטרס. מהצד של יוסף – הוא מקבל מחסה ומזון תמורת תיקונים בבית אילו האדונית מצאה את הטרף. יש שני יסודות מנוגדים המנהלים את מערכת היחסים בין השניים: כוח מול חולשה; משיכה ופיתוי מול דחייה ורתיעה. הכוח דווקא מיוחס לאישה, בעוד שהחולשה, הכניעות והתלותיות מיוחסות דווקא לגבר. כוחה של האדונית במערכת יחסים זאת הוא במסתורין ובכפל המשמעות בדבריה ובהתנהגותה. האמת של האדונית כה מדהימה עד שהיא מתקבלת כלא אמת.

יחסי הכוחות ביניהם מוכתבים גם ע"י מעמד חברתי-כלכלי רוכל יהודי (מיעוט בסביבה נוצרית), נודד, תלוש מביתו, שמאבד את דרכו ומחפש מחסה מהסערה, מול "אדונית", גבירה, נוצרייה המציעה לו מחסה, מזון וחיי נוחות. הרוכל בעצם מתנהל כמו יהודי מתבולל.

הסיפור כאלגוריה: אפשר כמובן לקרוא את הסיפור כ-"סיפור אימה", כמו הנזל וגרטל. אולם ניתן גם לפרש את הסיפור כאלגוריה, מעין **משל** שהנמשל שלו מתקשר למצבם של יהודי אירופה ויחסיהם ההדדיים עם הגויים. הקירבה לגויים והאשליה שניתן לחיות בקירבם כשווי זכויות שבה צד מרוויח מקירבה זאת – עתידה להתנפץ. הביקורת מתחדדת מאוד בסיום הסיפור: במקום ללמוד לקח, הרוכל ממשיך לחזר על הפתחים, חשוף לסכנות חדשות שיאיימו על עצם קיומו.

היסוד האלגורי בולט מאוד בשמות שבחר עגנון לדמויותיו:

יוסף, הרומז ליוסף המקראי. בניגוד ליוסף בספר בראשית שפונה על-ידי אשת פוטיפר המצרייה, אך עמד בניסיון הפיתוי ולבסוף עלה לגדולה בחדסי האל, יוסף כאן לא עמד בפיתוי מה שכמעט הביא לאובדנו. מה שמציל אותו ברגע האחרון זאת חזרה לשורשיו היהודיים-הדתיים ורצונו להתפלל את תפילת שמע ישראל.

השם הליני מאזכר את הלני\הלנה היפה מהמיתולוגיה היוונית שבגללה פרצו מלחמות ונשפך דם, ורמז עיקרי הוא ל-"הלניזם", הכינוי לתרבות היוונית (בזמנו ה"מתיוונים" היו המתבוללים שנהו אחרי תרבות זרה), וכאן היא מייצגת את העולם הנוצרי, אפילו את הגזע הארי (עיניה הכחולות).

1. מוטיבים:

a. **מוטיב הסכין:** האדונית רוכשת מהרוכל סכין ציידים. זהו, כמובן, גם רמז מטרים/מקדם

למה שיקרה, לסכנה הרצחנית, והאדונית אפילו אומרת ליוסף "אתה מוכר סכינים שאפשר לשחוט בהן אדם". אמנם האדונית לא ממש משתמשת בסכין בחיי יומיום אך היא תנסה להשתמש בה בניסיון להרגו כשהיא מתנפלת על מיטתו כשחשבה שהוא ישן בה.

b. **מוטיב האכילה והשתייה,** בגלגוליו השונים -

- הפיתוי - כשהוא מתקן את הגג מכינה לו האדונית אוכל.
- הפיטום והחידה - כשהקשר בין יוסף לאדונית התחזק, מה פשר הימנעותה של הלני מלאכול?
- יסוד הערפדי-הקאניבלי - "מימי לא ציירתי לי שבשרו של יהודי מתוק כל כך..."

c. **מוטיב לשוני:** השורש ח.ז.ר- הרוכל מחזר על הפתחים, "אבי שבשמיים... כמה

נותרקתי. אם איני חוזר מיד, הריני אבוד..." מעין אפשרות ל-"חזרה בתשובה"

כשכמעט בנס ניצל ממוות.

ובסיום: "ואותו רוכל נטל קופתו וחזר ממקום למקום והכריז על סחורתו."